בני חצר מעכבין עליו ודוקא תינוקות דעובדי כוכבים אבל תינוקות של ישראל שרי כדכתבינן לעיל וכן מי שיש לו בית בחצר השותפין לא ישכירנו לא לרופא ולא לאומן ולא לגרדי ולא לסופר יהודי שכותב שטרות ולא לסופר [א] ארמאי: אמר רב הונא האי בר מבואה דאוקים ריחיא ואתא בר מבואה חבריה וקא מוקים גביה דינא הוא דמעכב עליה דאמר ליה קא מפסקת לה לחיותאי מיתיבי עושה אדם חנות בצד חנותו של חבירו ומרחץ בצד מרחצו של חבירו ואינו יכול למחות בידו מפני שיכול לומר לו אתה עושה בתוך שלך ואני עושה בתוך שלי תנאי היא דתניא כופין בני מבואות זה את זה שלא להושיב ביניהן לא חייט ולא בורסי ולא אחד מבעלי אומניות ולא [ב] מלמדי תינוקות ולשכנו אינו כופהו ר"ש בן גמליאל אומר אף לשכנו כופהו וליתא לדרב הונא (א) דהא קם ליה כיחידאה ולעולם הלכה כסתם ועוד דהא רב הונא בריה דרב יהושע דהוא בתרא פליג עליה דאמר רב הונא בריה דרב יהושע פשיטא לי בר מתא אבר מתא אחריתי מצי מעכב א ואי שייך בכרגא לא מצי מעכב בר מבואה אבר מבואה דנפשיה לא מצי מעכב בעי רב הונא בריה דרב יהושע בר מבואה אבר מבואה אחריני מאי תיקו הלכך לא מצי מעכב אמר רב יוסף ומודה רב הונא (א) במקרי דרדקי דלא מצי מעכב דאמר מר קנאת סופרים תרבה חכמה אמר ר"נ בר יצחק ומודה רב הונא בריה דרב יהושע ברוכלין המחזירין בעיירות דלא מצי מעכבי דאמר מר עזרא תיקן להן לישראל שיהו רוכלין מחזרין בעיירות והני מילי להדורי אבל לאקבועי לא ואי צורבא (ב) מרבנן הוא אפילו לאקבועי כי הא דרבא שרא להו לרב יאשיה ולרב עובדיה לאקבועי (ג) דלאו כהלכתא מ"ט כיון דרבנן נינהו לא ניטרדו מגרסייהו הנהו דיקולאי דאייתו דיקולי לבבל אתו בני מתא קא מעכבי עילוייהו אתו לקמיה דרבינא אמר להו (ג) מעלמא אתו ולעלמא ליזבנו וה"מ ביומא דשוקא אבל בלא יומא דשוקא לא וביומא דשוקא נמי לא אמרן אלא לזבוני בשוקא אבל (ד) במתא לאהדורי לא הנהו [ג] אימרויי דאייתו אימרי לפום נהרא אתו בני מתא קא מעכבי עלייהו אתו לקמיה דרב כהנא אמר להו דינא הוא דמעכבי עילוייכו א"ל אית לן אשראי אמר להו זילו זבינו שיעור חיותייכו עד דגביתו אשראי דידכו ואזליתו:

רש"י

דס: **מעכבין עליו.** כי מרבה עליהן נכנסין ויוצאין: **דאוקי ריחיא.** לטחון בשכר: **מרחיקין מצודת דג מן הדג.** צייד שנתן עיניו בדג אחד עד שהכיר חורו מרחיקין שאר ציידים את מצודתם משם אלמא אף על גב דלא זכו ביה דלא מטא לידיה מרחיקין משום דא"ל פסיקת לחיותאי: (**שאני דגים דיהבי סיירא.** נותנין עין בהבטה רגילים לרוץ למקום שראו שם מזון הילכך כיון שהכיר זה חורו ונתן מצודה זאת ומזונותיו בתוך מצודתו בטוח שילכדנו והוי ליה כמאן דמטא לידיה ונמצא חברו מזיקו אבל הכא מי שבא אצלי יבא ומי שבא אצלך יבא: **שמרגילו לבא אצלו.** שכשאבותיהם שולחים אותו לחנויות לקנות להן מן החנונים הולכים אצלם: **שיסקי.** שקדים אבל הכא שזה העמיד תחלה והרגיל להשתכר בכך וזה בא אצלו לירד לאומנותו א"ל קא פסקת לחיותאי): **שלא להושיב ביניהן חייט ובורסקי.** ממקום אחר שאין לו בית במבוי ויש כאן בני אותו אומנות: **ולשכינו.** הדר במבוי כמוהו: **אינו כופהו.** שלא לירד לאותה אומנות: **מצי מעכב.** שלא לירד לאומנותו ולהביא כאן למכור: **ואי שייך בכרגא.** שנותן מס גולגלתו אל מושל העיר כבר מתא הוא ולא מצי [א] בר מתא לעכב עליו את כל העיר וגם פשיטא לי דבר מבואה אבר מבואה דנפשיה לא מעכב מלירד לאומנותו כדתניא לעיל אבל אבר מבואה אחרינא מי מצי בן המבוי הזה לעכב לו את בן המבוי הזה או לא מי הוי שכינו ואינו כופהו או דילמא בר מבואה דנפשיה קרוי שכינו אבל בר מבואה אחרינא לא מיקרי שכינו (ג) אלמא לא מצי מעכב דכל תיקו דממונא לקולא: **דלא מצי מעכב.** לבר מבואה מללמד גם הוא תינוקות שמתוך כך יזהרו באומנתן שידאגו זה מזה דאמר מר קנאת סופרים תרבה חכמה: **ומודה רב הונא.** דאמר בר מתא אבר מתא אחריתא מצי מעכב מודה הוא ברוכלין מוכרי בשמים המחזירין בעיירות להביא בשמים לנשים להתקשט דלא מצו לעכב עלייהו רוכלי זאת העיר: **לאהדורי.** לחזור ולסבב בעיר על הבתים על כל הרוצה לקנות ואחרי כן ישוב לעירו: **דלא כהלכתא.** אלא לפנים משורת הדין: **דיקולי.** מוכרי סלים וי"א מוכרי יורות: **ולעלמא ליזבן.** יומא דשוקא הוה והרבה באין ממקום אחר לקנות מן השוק לכך אין בני העיר מעכבין גם על המוכרין מלהביא כאן כלי אומנותו למכור: **עמרויי.** מוכרי צמר: **אית לן אשראי במתא.** מכרנו באמנה ואנו צריכים לשהות פה עד שנגבה חובותינו ואם אין אנו מוכרין

תינוקות של בית רבן ואריב"ל משום רבי יהודה נשיאה אין מבטלים תינוקות של בית רבן אפילו לבנין בית המקדש: **בני חצר מעכבין עליו.** כדפירשנו לעיל מפני שמרבה עליהם את הדרך ותינוקות דעובדי כוכבים לאו דוקא דהוא הדין לתינוקות דישראל אם מלמד אומנות ולא נקט תינוקות דעובדי כוכבים אלא למעוטי תינוקות של בית רבן שאין בני חצר יכולים לעכב עליו כיון שאנו מושיבין אותם מתקנת ב"ד: **בית בחצר השותפין.** אתא [ד] לאשמועינן דאפילו יחיד יכול לעכב על יחיד: **סופר.** כותב שטרות יש לו נכסים הרבה ויוצאין הרבה: **לא חייט וכו'.** אם יש במבוי אחד מבעלי אומנות אלו כדי שלא ימעט ריוח הדריס במבוי ומיירי באחד מבני מתא אחריתי ומשום הכי בני מבוי מעכבים עליו והא דלא אמר בני מתא מעכבים עליו משום דמיירי שפורע במס העיר וכדאמרינן אם יהיב כרגא לא מצי מעכב ומיהו לבתר דקבע ליה דוכתא במתא אפי' בר מבואה לא מצי מעכב דהוה ליה בר מבואה אבר מבואה אחרינא דסלקא בתיקו וכיון דלא איפשיטא נקטינן מיניה חומרא לתובע וקולא לנתבע ולא מצו מעכבי עליה: **בר מבואה אבר מבואה דנפשיה פשיטא דלא מצי מעכב.** דתניא עושה אדם חנות בצד חנות של חבירו ומרחץ בצד מרחץ של חבירו ואינו יכול למחות בידו מפני שיכול לומר לו אתה עושה בתוך שלך ואני עושה בתוך שלי ומיהו היינו דוקא כי ה"ג שעדיין לא הגיע ליד אחד מהם דבר שכל מי שקדם באיזה ענין וקרוב הדבר להגיעו אינו רשאי חברו להקדים וליטלו ממנו וכדתניא [דף כא:] מרחיקין מצודת הדג מן הדג כמלוא ריצת הדג שהוא פרסה לפי שכבר נתן דייג זה עיניו בדג גדול זה ויודע מקומו ונתן מזונות במצודה וכאילו נצוד ועומד הוא ואילו בא חברו לפרוש מצודה אצלו זימנין שהדג הוא במצודה זו ויצא לאכול מזונות שבמצודת חברו הבא אצלו והוי כאילו נטל ממנו מה שבידו: **רב הונא** דאמר לעיל דבר מתא אבר מתא מצי מעכב מודה ברוכלים מוכרי בשמים לנשים להתקשט בהם דלא מצו לעכב עלייהו רוכלי העיר: **וה"מ.** לסבב במבואות העיר ובבתים ואח"כ ישוב לעירו אבל לקבוע חנות כשאר בני העיר לא: **דלא בהלכתא.** [ה] לפנים משורת הדין: **דיקולאי.** מוכרי יורות: **ולעלמא ליזבנו.** והוי כאילו לא מכר לבני העיר הזאת כלל דבני עלמא מצויין בשוק ביומא דשוקא: **עמרויי.** מוכרי צמר באו ולא היה יומא דשוקא: **דינא הוא.** כדאמרינן לעיל בני מתא אבני מתא אחריתי מצו מעכבי: **אשראי.** מכרנו באמנה וצריכין אנו לשהות עד שנגבה חובותינו: **שיעור חיותייכו.** פי' הר"י בן מג"ש ז"ל דהיינו דוקא היכא דלא מוזלי תרעא טפי אז אמרינן דמצו מעכבי אבל אי מוזלי טפי הא איכא תקנת לוקחים דהכא מתא [אם ישראל נינהו] לא מצו מעכבי ונראה דעת הרב ז"ל בזול גדול אבל להוזיל מעט יותר ממוכרי העיר ודאי מצו מעכבי דאם לא כן לעולם לא מצו מעכבי שאי אפשר שכשיש שם הרבה מבני אומנות שלא יוזל השער ובשביל דבר מועט כזה לאו כל כמיניה לבר מתא אחריתי דליפסיד להאי דאי בעו בני מתא דלוזיל גבייהו או יתנו על השערים או יושיבו אחר מעירן כן נראה דעת הרמב"ן ז"ל ומיהו הוא ז"ל מודה דאי לא שוו עיסקי אהדדי דלא מצו לעכב דרע ויפה כשני מינין דמו הילכך הך עיסקא דשפירא כעיסקא אחריתי דמיא דהא ליתא שם דכותה ונראה שהסכים לזה הרנב"ר ז"ל בחדושיו:

קובץ הגהות

ב"ח **(א)** נ"ב חדא: **(ב)** נ"ב חנואתא: **(ג)** נ"ב מאי נפקא לכו מינה: **(ד)** לאהדורי במתא כצ"ל:

מא"י **[א]** נ"ב משמע אבל לעובד כוכבים דעלמא שרי והא דתנן בהגוזל בתרא האי בר ישראל דזבין ליה לעובד כוכבים ארעא אמיצרא דישראל היו משמתינן ליה דא"ל אריא ארבעת אמצראי ודוחק לחלק בין מכר לשכירות ונראה לר"י דהתם כשישראל רוצה לקנות אבל כשאין ישראל רוצה לקנות מותר. תוס': **[ב]** נ"ב פי' מלמדי תינוקות דעובדי כוכבים כפי' הרי"ף לעיל ולעיל גרס הרי"ף א' מבני חצר וכאן אחד מבני מבוי ולכך לא תקשה דאמר כאן ולשכנו אינו כופהו ולעיל קאמר א' מבני חצר שביקש לעשות רופא אומן וכו' בני חצר מעכבין עליו דבחצר יכול לעכב עליו ובמבוי אינו יכול לעכב עליו עי' בתוס' שפי' כן. [ובד"ק ליתא ולא מ"ת]: **[ג]** נ"ב אפשר לפרש מוכרי בהמות כבשים מלשון מאי כבני מרון כבני אמרנא פי' כבשים אבל רש"י גרס עמראי בעיי"ן והוא לשון צמר: **[ד]** נ"ב שנים שיושבים בחצר וביקש א' מהן לעשות רופא אומן וגרדי ומלמד תינוקות חברו מעכב עליו ונראה שהוא ט"ס בדברי הנ"י ומזאת הברייתא מוכח מה שרוצה להוכיח דיחיד יכול לעכב על יחיד וכן הרא"ש מביא זאת הברייתא: **[ה]** נ"ב אלא:

חו"י (א) נ"ב נ"ע למאי נפקא מינה מייתי לה הרי"ף: (ב) נ"ב נ"ל משא"כ מלמדי תינוקו': (ג) הלכך מצי מעכב דכל כצ"ל ונ"ב נ"ל דלא שייך בכרגא:

אנ"ש מהר"ן שפירא **[א]** היינו שיכול לכנוס במבוי שאין שם ישראל ובמקום פנוי שאין שם דיורין אז אינן יכולין בני העיר לעכב עליו אבל ודאי דיכולין לעכב עליו שלא יכנוס במבוי שישנו שם דיורין ישראלים וכמבואר בתוס' בשמעתין ושאר דינין בענין זה מתבארין בנ"י:

◆

שלטי הגבורים

א כתב המרדכי בפ' כל הבשר מההיא דרמי בר דיקולי דמשם נהגו שלא לנהוג חומרי המדינה ומנהגיה אלא בתוך התחום כמו שעושין תקנות לשום דבר והיו מחרימים על מי שעבר על תקנתם ואם יש אדם שעובר על תקנתם חוץ לתחום המדינה לא עבר על החרם שאין תקנתם נוהגת אלא בתוך תחומה. וחוץ לתחום שהזכיר כאן מסופקני בפירושו אי רמי בר דיקולא אמר חוץ לתחום אכלתינהו נקט מלתא דפסיקא כדי שלא יוכיחנו עוד רב ספרא ואמר חוץ לתחום אכלתינא אע"פ שהיה אפשר לו לומר חוץ לעיבורה של עיר אכלתינהו שאין חשוב כמו העיר רק עיבור של עיר כדאיתא בפ' הנודר מן הירק דף נ"ו דהנודר מן העיר נכנס לתחומה ואינו נכנס לעיבורה וכן פסקו כל פוסקי הלכות ה"ג הביאו הפוסקים פ' כילד מעברין ההיא דנדרים להוכיח דעיבור חשוב כעיר ולא יותר. או דלמא נקט חוץ לתחום משום דלא סגי ליה בלאו הכי דכל שהוא חוץ לתחום חשיב כמו העיר כדאשכחן גבי קריאת מגילה דעד מיל חשיב ככרך להיות קורא בט"ו: ונראה דהכי ודאי הוא דאינו נקרא בכלל העיר רק עיבורה של עיר ולא מחוץ לעיר אלפים באמה גבי קריאת מגילה קראו חכמים עד מיל סמוך לעיר ולא שיהיה ממש מן העיר דודאי כל שהוא חוץ עיבורה של עיר אינו חשיב מן העיר ולדעתי כי היה פשוט לתלמוד דעד עיבורה של כרך חשוב ככרך וכדי שלא תהיה סבור שדוקא אותם שיושבין בעיבור הכרך קורין כבני הכרך אבל היושבים חוץ לעיבורה של כרך אינן קורין כבני הכרך אע"פ שהם גם הם מאנשי אותה העיר לכך הצריכו חכמים לומר דגבי קריאת המגילה כשתקנו בימי מרדכי ואסתר להיות בני כרך קורין בט"ו לאו דוקא בני כרך עד העיבור כדמוכח בכל מקום אלא גם הסמוך לכרך דהיינו עד מיל נידון ככרך לגבי התקנה שעשו בימי מרדכי ואולי דלפי' הנראה עם הכרך אינו נידון ככרך אלא עד מיל ולא יותר כדמשמע מדברי מיי' פ"ק מהל' מגילה ומכאן למדו לכל גזירה שהיא מתפשטת עד תחומה של עיר כי היכי דגבי מגילה שהיא תקנה מתפשטת טפי מהעיר גופה עד מיל ה"נ לכל תקנה ומכאן למד רמי בר דיקולי למימר חוץ לתחום אכלתינהו משום דעד תחומה של עיר היתה תקנה והמנהג מתפשט דלגבי התקנה תופסת עד התחום אע"פ שלגבי שאר דברים אינו נקרא מן העיר רק עד עיבורה ועוד צריך לדבר מזה גבי חזקת הלואות החנות שראיתי כתוב בשם ספר אגודה דאין אותה חזקה שיהיה לישראל בעיר א' ממלכות א' מתפשטת רק עד התחום וחוצה לו מותר לישראל אחר להלוות שם ונראה דאותן הדברים דספר אגודה לא מיירי רק בעיר שיש לו רשות מהישוב מאותו העיר בסתם אבל אם פירש לו המלך או השר שמרשהו ומחזיקהו בכל מקום ששולט יד המלך ונותן לו הישוב שבכל מלכותו אז ודאי הויא העיר וכל גבולה בחזקת הישראל אשר שם ואע"פ שיהיה לעיר מאה מילין גבול סביב לה: ומדאמר הכא ואי שייך בכרגא לא מצי מעכב משמע שהם שותפין בשביל זה והאי טעמא כתבו המפרשים מההוא דבר מתא אבר מתא מצי מעכב מההיא דירושלמי שאם ראובן חייב למלוה של עכו"ם או ישראל והלך אותו המלוה ותפש שמעון בן עירו ומשכנו בעבור ראובן והלך שמעון ונתפשר עם זה המלוה ונתן לו כסף או משכון אין ראובן חייב לשמעון כלום כי המלוה הזה שלא כדין תפשו לשמעון אא"כ משכנוהו בשביל המס שעל ראובן ליתן דאז חייב ראובן שעליו חיוב המס לשלם לשמעון וכתבו מיי' פ"ח מהל' חובל ומזיק וטוח"מ סי' קכ"ח והוא שמשכנוהו בשביל מס קצוב או חייב חבירו לשלם לו לכשיתברר בעדים שלקחו ממנו בפירוש בשביל זה אבל לא משכנוהו בשביל המס קצוב או שלא בירר הדבר בעדים שלכך משכנוהו אינו חייב משמע מהכא משום דהוי דינא דמלכותא מחייב אידך לכן מסופקני היכא שמשכנוהו לראובן שהוא מהגמוניא אחרת בשביל מס שמעון מהגמוניא זו אם חייב שמעון לשלם לו או לא דאיכא קנת לדמותו לאריס דאמר התם מאן דמשתכח בבי דרי פרע מנתא דמלכא ודוקא בעלי השדות דשייכי במס אבל אריס אריסותיה מפיק והרי הוא גזל ביד ההגמון וכיון שההגמון גזלו ואנסו אין שמעון חייב לו כלום והכי מסתבר ומ"ש הטוח"מ סי' קכ"ח וז"ל ראובן תבע מנה משמעון ואמר אמת היה לך בידי אבל אני רוצה לתפשו בשביל שמשכנו אותי בשביל מס הקהל ואני איני פורע מס בכאן והקהל חייבים לפרוע לי ואתה מפורעי המס ואני רוצה לגבות ממנה שיש לך בידי הדין עמו כיון שמשכנו אותו בשביל מס הקהל אם הוא תופש ממון של אחד מהקהל יתפשנו בחובו כי אינו מחוייב לגבות על פי הפנקס מכל א' וא' כי הם שותפין לפרוע חובו והם אחראין זה לזה עכ"ל אין זה מתנגד לכוונתינו כי מה שזיכה הרא"ש אותו ראובן שמשכנוהו בשביל הקהל והוא ראובן לא היה מפורעי המס שם לאו למימרא שלא היה שייך באותו מס דאותה הגמוניא כי באמת היה שייך באותו הגמוניא שיד ורשות אותו ההגמון עליו אלא שלא היה מפורעי המס דאותו קהל והוי דומיא דבר מתא שהעניישוהו על בר מתא אחריתי אבל כולם שייכים באותה הגמוניא אבל אם לא שייך כלל באותה הגמוניא דהוי דומיא דאריס אולי כי הקהל היו פטורין כיון דההגמון שתפשו לאו מדינא תפשו כד"ן אלא שהפוסקים כתבו בסתם דרך כלל דאדם הנתפש בשביל מס חבירו חייב הלה לשלם לו חלקו וקשה בעיני ליישב לפי זה דין האחרים שכתבנו מדחייב הרא"ש לזה בשביל כל הקהל והוא ילך ויגבה מכל אחד ואחד מקהל מטעם שהם שותפין אלמא ודאי [אין] לאו האי טעמא דהם שותפין בחלק זה לא הוה מצי למימר הריני פורע מאחד בשביל כולם ואינו חייב להטריח ללכת לכל א' וא' כמו שאין ההגמון מחויב דלא נאמר זה [רק] בשלוחא דידיה וממונה על פיו דאיהו חשיב כהגמון אבל בזה שנתמשכן להגמון בשביל חבירו לא יהיו בזה לשום זכות של הגמון וצריך שיטרחו וילך לכל א' וא' כי לאו טעמא דהרי הן שותפין בחוב זה וכתב עוד הטור ח"מ סי' קכ"ח בשם אביו ראובן ושמעון היו להם שטרות בשותפות והיה כל א' מהם חייב מס לקהל והיו השטרות ביד ראובן ולקחו אותם ממנה בשביל מס שהיה חייב וגבו אותו ושואל שמעון מראובן חלקו מן השטרות וראובן אומר כיון שאתה חייב במס ואותם שטרות היו של שנינו עלה חלקי במס בפרעון שלי וחלקך בפרעון מס שלך הדין עם שמעון כיון שנכו לראובן מס שלו מפרעון אלו השטרות הרי פרע חובו בשביל חבירו וצריך לשלם לו ומה שאומר לפרוע בחלקו בשבילו המס שהוא חייב אינה טענה כיון שחייב לפרוע לו חלקו מהשטרות אינו פרעון אם לא שיתנהו ליד שמעון או למקום שלוה אבל ליתנו בע"כ של שמעון לאו כל כמיניה ולאו פרעון הוא ע"כ ונראה דהיינו טעמא דפרעון דזה אינו פרעון משום שאין ביד הקהל למשכן מס מזה בשביל חבירו אבל אם היה בידם הכח בשביל איזה תנאי או איזה הסכמה ביניהם למשכן ראובן בשביל שמעון אז היה הדין עם ראובן כד"ן: